

"דלפט כחול-לבן"

"דלפט כחול-לבן" הוא שמה של טכניקה לייצור כלי חימר לבנים מזוגגים המעוטרים בכחול, שהתבססה בעיר דלפט שבהולנד במאה ה-17. בתחילה מתוך חיקוי לכלי חרסינה סיניים ובהמשך עלתה רמתם של הכלים שיוצרו בהולנד, האומנים המקומיים החלו לעטר את כליהם במוטיבים הולנדיים טיפוסיים וטכניקת דלפט רכשה אופי עצמאי. תור הזהב של "אריחי דלפט" החל לקראת אמצע המאה ה-17 ונמשך אל תוך המאה ה-18. אומנות זו נחשבת לאחד מההישגים הבולטים של התרבות ההולנדית באותה תקופה. כיום, מתעורר עניין מחודש באריחים העתיקים והם נעשו פריטי אספנות נחשקים ברחבי העולם.

בציוריו של הצייר ההולנדי יאן ורמר איש-דלפט משתקף, לא במקרה, השימוש הנפוץ שנעשה בתקופתו באריחי דלפט. ברוב התפנימים שצייר נראים פאנלים של אריחי דלפט מצוירים ברקע, מאחורי הדמות (לרוב נערה). אך אריחי דלפט לא תמיד עמדו במרכז ההתעניינות ותשומת הלב האמנותית. שכן מה כבר ניתן לומר על אלמנט דקורטיבי גרידא, שנועד במקורו לחיבור בין הרצפה והקיר, או לציפוי הקיר הלוהט סביב האח או מעל כיור המטבח?

לעתים מופנית תשומת לבנו לתופעות מעין אלו, שנתפסו כשוליות בהיסטוריה החומרית והתרבותית שלנו, דווקא מסיבות אחרות. רבים קראו את הרומן רב-המכר של טרייסי שבאלייה, נערה עם עגיל פנינה, או צפו בסרט שנעשה בעקבותיו. אביה של הנערה גיבורת הסיפור הוא צייר של אריחי דלפט. יום אחד מתרחשת תאונת עבודה. תנור השריפה של האריחים (שהטמפרטורה בתוכו הגיעה ל-1,100 מעלות) מתפוצץ, והאב מתעווור. מצבה הכלכלי של המשפחה מתדרדר, וההורים נאלצים לשלוח את בתם לעבוד כמשרתת בביתו של הצייר הנודע, בן עירם, ורמר. האב אחוז היגון מזהה, בעזרת חוש המישוש בלבד, את האריח המצויר האהוב עליו ביותר, אותו הוא מעניק לבתו כמתנה לדרך, שעתידה ללוות אותה בטוב וברע.

בתערוכה זו מוצגים כ-700 "אריחי דלפט" מצוירים אותנטיים-עתיקים מסוג זה, כשהנושאים המתוארים עליהם הם חיות, פרחים, משחקי ילדים, דמויות (כולל חיילים ופרשים), נופים, נושאים ימיים (בתולות-ים, מפלצות ימיות וספינות) וסצנות תנ"כיות לרוב. בנוסף, מוצגים אגרטלים, מגשים, כדים סיניים עתיקים וצלחות פורצלן עתיקות מסין, המדגימים את מקורות ההשראה על אריחי דלפט.

התערוכה חושפת ומציגה זיקות מפתיעות ומעניינות שהתרחשו בארבעים השנים האחרונות בין אמנים ישראלים ואריחי דלפט. מסתבר שהאמן הישראלי הנודע אריה ארוך אסף אריחים אלו (האוסף שלו מוצג כאן, במסגרת התערוכה), ואמנים ישראלים שונים מנהלים דיאלוג אמנותי ו"מתכתבים" עם "אריחי דלפט" ביצירתם במרוצת חמישים השנים האחרונות, החל מיאיר גרבוז ורפי לביא, בתחילת שנות השבעים, ובתקופות מאוחרות יותר - יצחק דה לנגה, יכין הירש, נורית גור-לביא, אסתר כהן ועד אמנים צעירים בני זמננו, שאחד-עשר מהם יצרו במיוחד עבור תערוכה זו אריחי דלפט בסגנון עכשווי: אלי שמיר, דויד ניפו, סיגל צברי, ליאוניד בלקלב, אילן ברוך, ליאורה זאבי, רוני טהרלב, יצחק ליבנה, יוסי מארק, טל סלוצקר ועמית קבסה.

ד"ר דורון לוריא
אוצר התערוכה